

Kolesarska

**pot kot
spomin na
ločenost
STR. 5**

Zadovolni smo

**bili s tistim,
ka smo meli
STR. 6**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 21. februarja 2013 ☼ Leto XXIII, št. 8

Naše novine so 22 lejt stare

Naše-vaše novine Porabje so prejšnji keden bile 22 lejt stare. Če se zdaj nazaj zmislimo na začetke, sploj ne damo valati, ka je že telko lejt dela za nami. Vej je pa tau telko časa, ka iz maloga deteta velka dejkla, vözraščeni pojep zrasté.

Gda smo začnili, smo eštje nej vedli, gde mo novine pisali, kak mo je pisali, sto de je piso, gde mo je tiskali, sto de nam pejneze davo pa tak tadala. Dapa te so pred 22 lejtami eni na nas stanili, pa so pravili, zdaj nejga več špile, trbej začniti, pa bau, ka bau. Pa je bilau. Prva številka Porabja je vöprišla 14. februara 1991. leta. Leko bi pravli, ka je bilau simbolično, vej pa tistoga ipa se začno svetiti den Valentina kak svetek lübezni. Dapa mi smo bole mislili ob prvöj številki na svetek slovenske kulture. Na začetki je vse bole pomali šlau, vej pa gde je tistoga ipa takšna tehnika bila kak zdaj? Ranč slovenskoga pisalnoga stroja (írógép) smo te eštje nej meli. Gda sva v kulturnom daumi s Katarino Hirnök nadrukivali prvo številko, sva z rokauv gordejvali klükice na slovenske š,ž,č... Gde

so pa te eštje računalniki, kompjuterge bili, ka o elektronski pošti, interneti sploj ne gučimo... Ranč normalnoga telefona smo nej meli. Zazranka rano si pozvau Mursko Soboto pa če si srečo emo, si go popodneva v tretjoi vöri že daubo. Dostakrat smo se tistoga ipa šalili, ka bi baugše bilau, če bi poštné golaube pošilali.

Prva lejta smo skauz dali, po tistim je že malo lažej gratalo. Vse več takšni lidi smo vcüj dobili, steri so nam pomagali, tipkali, pisali, slikali... Vse več sodelavcov smo meli, med

njimi takšne prausne lidi tö, steri so nigdar nej mislili o sebi, ka do »novinar-ge«.

Tehnika se je tö razvila, tak smo od znautra bogatejši, od zvüna lepši gratali. Iz časopisa, steri je najprva vöprišo na šestih straneh pa v 700 izvodihi, je grato časopis na osmih straneh pa v 1250 izvodihi. Pomalek smo gratali barvasti časopis, dapa vse do leta 2005 smo vöprišli vsakši drugi keden. Vleta 2005. smo gratali kedenske novine na osmih straneh. Zavolo načina finansiranja od

toga časa morate štölati novine pa zanje plačüvati. Pauleg naši starejši sodelavcov smo nagučali vse več mladi, da nam pišejo. Med njimi je največ takšni, steri so se včili Ljubljani. Vse do tri lejta nazaj smo dobivali peneze na Vogrskom prejk javnoga sklada, ka je nej trnok dobro bilau, ka smo nigdar nej vedli, dobimo, ne dobimo, kelko dobimo. Zdaj že tretjo leto je tak, ka pejneze z vogrskoga proračuna dobimo fiksno prejk Državne slovenske samouprave. Tau je dosti baukše, ka leko planira-

mo, problem je samo tau, ka že par lejt gnako vsoto dobimo, inflacija se ne poštüva. Tiste pejneze, ka nam eške falijo, dobimo prejk Slovenske zveze iz Slovenije (Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu).

Ka bi si želeli za rojstni den? Najprva tau, ka bi malo kušeši gratali, vcüj dobili eštje 4 strani. Dapa tau ne odvisi samo od nas, liki od tisti tö, steri nas finansirajo. Gnešnji težki gospodarski cajti so nej najbolje naklonjeni našim planom.

Eštje bole si pa želejmo tau, ka bi od naši bralcov več povratni informacij dobili. Zdaj dostafart mamo takšno čütenje, ka ne vejmo, če se bralcom vidi tau, ka delamo; ali bi radi kaj ovak, kaj drugo šteli... Tau najbola vela za domanje lidi, po naši vesnicaj. Tisti, steri so daleč od Porabja, od rojstnoga kraja (v Pešti, v Mosonmagyaróvári, Somboteli), nas večkrat pozovejo po telefoni, nam pišejo ali pošlejo elektronsko pošto... Kak če bi njim bola falila domaja rejč, domanji žma, domanja saga... Oni že vejndrik vejo, ka so zgibili? Ali skurok zgibili...

Marijana Sukič

Kulturni prazniki enakovrednih narodov

V naši prejšnji številki ste lahko prebrali izjavi ministrov *dr. Žiga Turka in Zoltána Baloga* na tiskovni konferenci po sestanku s predstavnikoma porabskih Slovencev. Takrat smo slavje ob slovenskem kulturnem prazniku v monoštrski gledališki dvorani le bežno omenili, sedaj želimo vsem, ki se proslave niso udeležili, opisati dogajanje.

Po melodijah madžarske in slovenske himne smo lahko prisluhnili enemu od največjih pesniških podvigov *Franceta Prešerna*, Sonetnemu vencu. Prvi sonet iz mojstrovine velikega poeta je prebrala dijakinja monoštrske gimnazije *Fružina Šulič* in tako podala osnovni ton praznovanja v središču Porabja.

»Prvič v življenju sem prebral besedilo slovenske himne, verze velikega pesnika *Franceta Prešerna*. Pesem je prevedel eden od mojih najljubših pesnikov *Dezso Tandori*. Sedaj že poznam besedilo in dovolite mi, da preberem zadnje tri vrstice: 'da rojak prost bo vsak, ne vrag le sosed bo mejak'. Naloga vlad in politikov je, da gojijo dobre odnose s sosednjimi državami. Če pa nek narod poje v svoji najvišji pesmi, da si želi dobre sosedje, je to dobra spodbuda tudi za politike« - je v svojem slavnostnem nagovoru poudaril madžarski minister za človeške vire *Zoltán Balog*. Povedal je še, da je bila med dobrimi koraki v prijateljstvu obeh vlad skupna obeležitev lanskega madžarskega državnega praznika v Lendavi. »Sam le vračam to gesto« - je izpostavil in dodal: »Čeprav madžarska himna ne govori o sosedih, ne pome-

ni, da si ne bi želeli dobrih odnosov.« Minister *Balog* je zaključil: »Upam, da bosta Slovenija in Madžarska vselej dobri sosed in upam, da bo *Verico* povezala cesta z *Gornjim Senikom*.«

Minister dr. Žiga Turk

Slovenski minister za izobraževanje, znanost, kulturo in šport *dr. Žiga Turk* je na začetku svojega slavnostnega nagovora poudaril, da odpira srečanje z madžarskim ministrskim kolegom novo razsežnost med obema državama. Obe državi namreč skrbita za obe manjšini, ki živita ob meji, ki je z železno zaveso nekoč ločevala, sedaj pa povezuje in ustvarja dragocen prostor sožitja. »Z ministrom *Balogom* sva to novo razsežnost začela utrivati 19. avgusta lani, ko sva se v Lendavi skupaj udeležila proslave ob madžarskem narodnem prazniku« - se je spominjal minister in dodal, da začetno pot nadaljujeta na tokratnem slovenskem kulturnem prazniku. »V teh krajih že stoletja drug ob drugem živijo Slovenci in Madžari, njihovo sobivanje je prežive-

lo vse zgodovinske viharje« - je opozoril *dr. Žiga Turk* in mnogoletni prostor *Železne županije* označil kot »evropski laboratorij večkulturnosti.« Tokratni kulturni praznik je prežet s časovno simboliko, je dejal, saj je Državni zbor RS pred dvajsetimi leti, 26. marca 1993, ratificiral meddržavni sporazum o posebnih pravi-

Novinarka Nikolett Vajda Nagy

manjšinske komisije o zaposlovanju gostujočih učiteljev z ugotovitvijo, da so se porodile težave pri zagotovitvi zadostnega števila pedagoških kadrov. Po besedah ministra *Turka* so Slovenci narod, ki dá veliko na kulturo in se s tem ne zapira, temveč odpira. Slovenska himna govori o prijateljstvu s sosedji, s katerimi so Slovenci kot narod danes enakovredni. Narodnostne skupnosti pa so v teh odnosih vezni členi. »Veseli me, da to naše razumevanje manjšin z nami že dve desetletji deli tudi so-

sednja in prijateljska Madžarska. Po tej poti bomo nadaljevali, tudi zato, ker smo prepričani, da bomo samo tako lahko pomagali k obstoju in razvoju te majhne, vendar zgodovinsko in kul-

Minister Zoltán Balog

turno zelo pomembne skupnosti *Porabskih Slovencev*« - je povedal *dr. Žiga Turk* in izrazil željo, da bi porabska skupnost iz dobrih odnosov med državama črpala ustvarjalnost, moč in zavzetost za gospodarski, prosvetni in kulturni vzpon. »Kulturni praznik vsakega naroda v Evropi je tudi kulturni praznik Evrope, zato je lepo, da ga praznujemo skupaj« - je zaključil slovenski minister. Po slavnostnih nagovorih obeh častnih gostov je prisotne - ki so do zadnjega kota napolnili gledališko dvorano - razveselil nastop *Komornege pevskega zbora ZSM*, ki je večkulturnost dogodka potrdil s porabsko, madžarsko in slovensko zborovsko skladbo. O pomenu dneva slovenske kulture za porabsko skupnost je letos spregovorila mlada porabska novinarka *Nikolett Vajda-Nagy*. Na začetku svojega slavnostnega nagovora se je spominjala, kako je s sošolci v osnovni in srednji šoli preživljala »enega od najkrajših, ne pa najmanj zanimivih mesecev«, ki je sicer tudi mesec *Prešernovega praznika*. »Poznali smo njegovo življenjsko pot, na

pamet smo se naučili kar nekaj njegovih pesmi, le-te smo recitali tudi na prireditvah ob slovenskem kulturnem prazniku« - je obujala spomine in ugotovila, da je v fakultetnih letih višja kulturna prisila prenehala delovati. »Jaz sem bila tista, ki sem lahko prosto izbirala, kaj si bom ogledala, čemu prisluhnila, kaj prebrala. Za spremljanje kulturnega dogajanja sem se morala zavestno potruditi sama.« Kultura je tako po besedah novinarke *Nikolette* začela dobivati drugačen pomen: po eni strani priložnost za sprostitve in uživanje v lepem, hkrati pa tudi odgovornost, da se v zakladnico nekaj prispeva. »Tudi če na primer ljudsko petje ali folklorni ples ne spadata med naše največje spretnosti, lahko k slovenski kulturi prispevamo z zanimanjem zanjo« - je razmišljala *Nikoletta* in dodala, da kultura krepi zavest o pripadnosti in je odlično orožje v boju za obstoj. »Vsi prazniki so v svojem bistvu povezani s kulturo - ustvarjanjem skupnih vrednot, negovanjem lepote in izražanjem veselja« - je misel zaključila *Nikoletta Vajda-Nagy*. Oder sta nato zasedli kulturni skupini obeh porabskih dvojezičnih osnovnih šol. Najprej je z ljudskimi pesmimi nastopil *Zborček DOŠ Jožefa Košiča Gornji Senik*, kulturni popoldan pa se je zaključil s porabskim in goričkim spletom plesov *Folklore DOŠ Števanovci*. Mlade obraze smo videli tudi med občinstvom, kar potrjuje ugotovitev skladatelja *Zoltána Kodálya*, da brez negovanja dediščina naših prednikov izhlapi, saj »kulture ni možno podedovati.«

-dm-

Bogati fašenski program

Z bogatim fašenskim programom pa s trno dobro volav so naganjali zimau člani Kluba varaški penzionistov zadvečerek na letošnjom fašenskom torki v varaškom gledališči. Tau je té dén ginau fejs potrejbno bilau, vej se je pa predpodnevom eške tak sipavo snejg, kak če bi više nas stoj velki kúp blazin raztrgo. Depa varaški penzionisti so se nej postrašili, sploy pa tisti, steri so se posaba

do norüvanje s toga časa, s svojo kreativnostjov pomladiti, obogatiti tau staro šego pa se vküper veseliti. Tau smo včasik na začetki programa leko vpa-met vzeli, gda so se fašenki v maškaraj nota gnali kak gosi, skur ka bi nej bilau konca tistoma dougoma reda. Sledkar smo konkretno leko čüli, ka ji je bilau vküp napelano ginau 45 žensk pa moškov, pa ginau telko pisani luftbalonov, pa

karažne pesmi, plesna skupina kluba pa zaplesala na tau priliko navčene karažne plese, nisterni so se postavili za zvezde, so se potegnili v kaužo ijšrašnji vogrski pevcov, stere radi majo njivi penzionisti. Ka je za tejm programom velko delo bilau, nej pitanja, najbola pa tistoj ženski, stera je cejlo prejk mejla pa sama tü skaus na odri bila. Sčre mi je tak li pokalo od radosti, gda sam zaglednila naše slovenske ženske, stere so redno vödijale zasé pa s tejm za nas Slovence tü. Za tašnim veselim programom so pozvani bili vsi navzauči na veselico v avlo gledališča. Na bejljij stolaj so si penzionisti postregli s svojimi domanjimi dobrautami, enga drügoga ponöjvali, se veselo pogučavali, radüvali pa veselo plesali. Pa kak je tau normalno, té lejpi den je rejči nej bilau od pejnez, sploy na pamet nej prišlo nikomi nej, če itak se vej, ka se oni tü ne kaupajo nej v žmaučaj pa nej v mlejki. Prvo kak prvo, nejso prej pejnazge pitanja, liki mi sami, škemo ali neškemo ziskati realne poti do rešitve kakšnikoli problemov. Hvala baugi, ka si dosta lüstva tü tak brodi, kriza es, kriza tá, fašenska šega se mujs mora vcuj držati k našomi življenji. Vej je pa v zadnji dva kednaj že skur iz pipe za vodau tü tau teklo, ka gde pa kak so vlačili baur pa držali fašenske veselice v našoj Železnoj županiji, kak so sveti-li, kak so se trüdili vse baugše programe pripravlati, se norüvati v fašenskom časi. Posaba pa tü v Porabji, gdé je med drügimi eške drüga najmenša porabska ves Verica-Ritkarovci tau tü privauščila svoji lidam. Eni etak, drügi tak držijo gora fašensko šego, fontoško je, ka vsij za en cilj, aj s tejm poštojvamo dragoceno erbo naši stari starcov, s svojim aktivnim delom, trüdom pelamo tadale zatok tü, aj se iz roda v rod eške dugo leko prejk dá tau kulturno bogastvo.

Klara Fodor

Samo en tau nastopajoči, ka je drügi tau več fele brige emo, gnauk so bili opravljeni za ples, gnauk za norüvanja, gnauk...

pripravljali že več kednauv, oni so si gora djali, če do vrazdjé letéli z neba pa tü napravijo svoj fašenek. Etak je gledališče v Varaši té den oživélo od té karažne generacije. Pri njij je tau že dougoletna tradicija, ka oni svoj fašenek furt na fašenski torek majo, ranč zatoga volo so slovenski penzionisti tistoga ipa, taum na konci devetdeseti lejtaj tak skončali, ka do tolerantni do njij, do tau poštüvali, pa svoj fašenek furt na fašensko nedelo dejejo. Pa tau je do gnes tak, zatok tü, ka etak varaški pa slovenčarski slovenski penzionisti, steri škejo, so na obadvaujon programi leko pa ranč tak po drügi vasnicaj. No, veseli varaški penzionisti so si pripravili redno lejpi pa bogati program, se vidi, ka oni na tau fejs dajo, njim je tau že tü düšna potrejba. Ne šté se, če so Slovenci, Nemci ali Vaugri, moški ali ženske, mlajši penzionisti ali starejši, šté se samo tau, ka vsi eno pa isto škéjo. Gora držati fašensko šego, v živo nazaj pripelati svojo mla-

tau za simbol, ka Klub varaški penzionistov letos sveti 45. let-nico svojga dela. Té jubilej de prej vsakši njigvi letošnji program živo sprvajo. Nej čüda, ka se je v par minutaj svejt na glavau obrno. Aučaren oder (szinpad) je nota posvejtito žarečo sonce s svojimi zlatimi žarki, vsefalé žive farbe, rdeči, smeječi obrazi, pisane maske kak sprtolejšnja lepau vöocvetena porabska sonžat (senožet). Na prilično muziko skur ka bi se eške pod odra tü vrtijo z njimi vred, gda se je začno karneval, tak, kak je pri njij tau šega. Program so začnili s tejm, ka se je lepau taprajlo, ka je najbola fontoško, pa brodim, ka tau nej oprvim pa nej oslejdjim. Kak je nastala ta šega, kak drži narod fašenek, ka zmananöja, kašni pomen má tá indašnja šega. Po tistim so se s smejšnimi guči nota pokazali eni v maskaj, drügi so naprej dali humoristično kratko igro od vsakdanešnjoga življenja penzionistov, pevaska skupina kluba je zapopejvala

Pustna zabava v Sakalovcih

V pustnem času se vedno kaj dogaja tudi v Porabju. Na žalost je borovo gostüvanje tak običaj, ki se počasi pozablja. Kljub temu pa imajo Porabci možnost, da se našemijo. Skoraj v vsaki vasi se pripravi kakšna zabava ob pustu.

Letos so, na veliko veselje vaščanov, priredili pustno zabavo tudi v Sakalovcih. Prireditelj je imela več sponzorjev, glavno podbudo je dala podžupanja Valerija Rogan. Kot je sama povedala, pustnega progra-

Vesela povorka do središča vasi in nazaj

ma že več let ni bilo v vasi. Veseli so bili, da se je veliko ljudi našemilo. Tako otroci, kot starejši.

10. februarja, na pustno nedeljo popoldne, je v vasi bilo zelo veselo, saj so se zbirali vaščani pred kulturnim domom. Od tam so imeli povorko do ovinka, kjer se obrača avtobus. Med potjo so peli, plesali in se veselili. Sakalovčani bi tudi radi imeli »kusto repo in dugi len«.

Po povorki so ustavili avtobus, ki je ravno takrat peljal iz Monoštra proti Gornjemu Seniku in ponudili pecivo tistim, ki so bili na avtobusu. Nato so šli nazaj v kulturni dom.

Našemile so se cele družine

Vsak se je lahko sam odločil, ali hoče sodelovati v ocenjevanju šem ali ne. Začeli so otroci, nato so prišli starejši. V obeh kategorijah so podelili po tri nagrade in imeli eno posebno nagrado. Maske je ocenjevala tričlanska žirija, ki je imela zelo težko delo.

Pri otrocih je prvo nagrado dobil skelet (csontváz), drugo Túró Rudi (to je znana čokolada pri nas, ki jo otroci obožujejo), tretjo pa majhna deklica iz vrtca, ki je bila družica (svabica). Vsi ostali so dobili čokolade, da ne bi bili žalostni.

Pri odraslih je nastal naslednji vrstni red od prvega mesta do tretjega: madam, Ludas Matyi in hipi. Posebno nagrado je dobila še zanimiva čarovnica.

Veseli, zabaven popoldan se je nadaljeval s pogostitvijo. Potem pa ples do večernih ur, da bi tudi Sakalovčani odgnali zimo.

Martina Zakoč

OD SLOVENIJE...

Predsedniki strank pri predsedniku

Predsedniki strank so se na sestanku pri predsedniku republike dogovorili, da se bodo zavzeli za pravočasno ratifikacijo hrvaške pristopne pogodbe k EU, prizadevali si bodo za uskladitev in sprejem predloga ustavnih sprememb referendumske ureditve in se zavzeli za sprejem reforme trga dela. Stranke so na sestanku na pobudo predsednika republike Boruta Pahorja odprle tudi vprašanje strpnosti in izogibanja sovražnemu govoru. Pri tem so po besedah Pahorja »kot svojo skupno usmeritev v prihodnje potrdile željo«, da ravnajo tako, da se bodo vzdržale izjav in dejanj, ki bi lahko vzbujala nestrpnost in medsebojno nezaupanje. Vsi omenjeni dogovori so po besedah Pahorja v času, ko je Slovenija poleg gospodarske in finančne zajela tudi politična kriza, dobro sporočilo ljudem, da lahko kljub vsem razlikam in poglobljanju nezaupanja pride do dogovora med parlamentarnimi strankami. Dogovor po besedah Pahorja sicer ne rešuje krize, omogoča pa, »da se ta ne poglobi do razsežnosti, ki bi ogrožale interese države«.

Znižanje bonitetne ocene

Ameriška bonitetna hiša Standard & Poor's (S&P) je znižala kreditno oceno Slovenije za eno stopnjo z A na A-, pri čemer je obete iz negativnih spremenila v stabilne. Razlog za znižanje ocene je možnost povečanja bremena dolga zaradi podpore državnim bankam in negotovih obetov za gospodarsko rast. Ministrstvo za finance je ob znižanju bonitetne ocene Slovenije izpostavilo ukrepe in reforme, ki jih je država izvedla oziroma jih načrtuje. Če bo Sloveniji uspelo znižati dolg pod 60 odstotkov BDP ali znižati primanjkljaj na raven pred začetkom krize, bi to lahko pozitivno vplivalo na naslednjo spremembo ocene, meni ministrstvo in dodaja, da S&P pričakuje, da se z nadaljevanjem reform, vezanih na fiskalno konsolidacijo, državi dolg lahko ustali pri 65 odstotkih bruto domačega proizvoda (BDP) v drugi polovici desetletja.

Prešernov dan

PREKMURSKI KULTURNI TRIPTIH

Odtisi duha v času, Prešernov dan občine Gornji Petrovci in Poezija v oštariji, so dogodki, o katerih nekaj podrobnosti, zavedajoč se, da gre zgolj za skromen vpogled v sicer raznolike prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku v Pomurju in Sloveniji nasploh.

Recital po izboru Milana Vincetiča iz pisem dr. Franca Miklošiča slovenskim sodobnikom

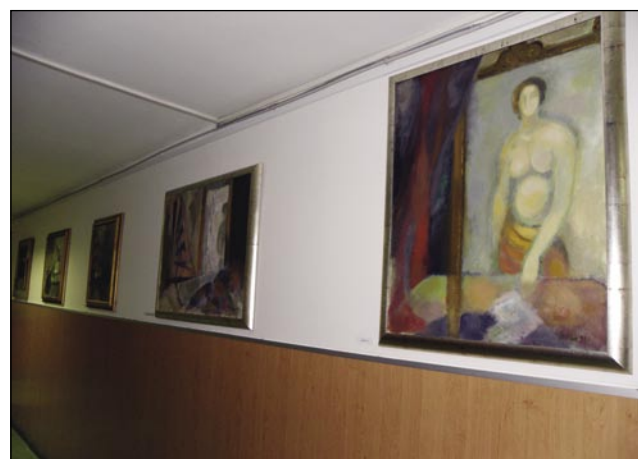
Srednja poklicna in tehniška šola v Murski Soboti je pripravila devetnajsti Kulturni teden in ga naslovila *Odtisi v duhu časa*. Dogodki so bili posvečeni dvema obletnicama: 200-letnici rojstva jezikoslovca Franca Miklošiča, utemeljitelja primerjalnega slovanskega jezikoslovja, in 80-letnici smrti izumitelja Nikole Tesle. S strokovno pomočjo umetnostnega zgodovinarja dr. Janeza Balažica pa so pripravili posthumno razstavo likovnih del Ditke Petkovič, nekdanje sodelavke in učiteljice te šole. Ravnatelj Ludvik Sukič je opisal pomen tradicionalnih kulturnih tednov na Srednji poklicni in tehniški šoli in izpostavil vlogo Franceta Prešerna, s katero si Slovenci ohranjamo miselno identiteto. Dejal je, da »Slovenci nismo majhen narod, kar smo potrdili in dokazali s svojim preživetjem. Med vrednote, enako kot kultura, spada tudi izobraževanje.«

Dijakinje in dijaki so po izboru Milana Vincetiča prebirali odlomke iz pisem, ki jih je dr.

Franco Miklošič napisal slovenskim sodobnikom. Ob letošnji 200-letnici Miklošičevega rojstva bo največ dogodkov in prireditev na ljubumerski gimnaziji, ki nosi ime enega največjih slovenskih slavistov. Franc Miklošič, rojen v Radomerščaku pri Ljutomeru, je po

opusa Ditke Petkovič predstavljajo dela, ki so nastala v obdobju med 1988 in 1992. »Gre za simbolično zgovorne, v smislu likovne gradnje pa za domišljene podobe krajinskih pejzažev.« Slikarka je izoblikovala

slav, posvečenih Francetu Prešernu in slovenskemu kulturnemu prazniku. Odgovor: Spremljali smo prijeten, ne predolg in raznolik program, s kakovostnim sporočilom, sodelovale so učenke in učenci s točko, ki

Razstava likovnih del slikarke Ditke Petkovič

sugestivne krajine ogoledih dreves, močno stiliziranih in v abstraktna prostorska razmerja ujetih osamelcev. Organizatorjem je uspelo poiskati večji del umetniške zapuščine Ditke Petkovič, »zato zbrana dokumentacija utegne dobro služiti za nadaljevanje dela...Kako nam to sporoča Ditka Petkovič, pa ostaja večnostna, nam prepuščena zarja njenih barv!«

S prijetno slovesnostjo so Prešernov dan počastili tudi v gornjepetrovski občini. V kulturnem programu so sodelovali učenci iz osnovne šole, kitaristi pod vodstvom Tadeja Ropoše *Prvi prijem*, pevska skupina *Bel canto* in skupina pevcev in godcev ljudskih pesmi *Zgrablenci na kvadrat* iz Budinec. O pomenu kulturnega praznika je govorila Jolanda Lazar, zbrane pa je pozdravil tudi župan Franc Šlihthuber. In zdaj se cenjenemu bralcu zastavi vprašanje, zakaj vpogled prav v dvorano kulturnega doma gornjepetrovske občine v Stanjevcih, ko je bilo vendar na desetino pro-

je navdušila mlade in starejše obiskovalce, skratka: izjemno obiskan in prijeten dogodek, kakršnih bi moralo biti v teh zimskih dneh na Goričkem še in še, tudi zato, da bi se ljudje več družili in ostajali prijazni drug do drugega, nekaj, kar počasi izginja iz vsakdanjega vaškega življenja.

Prav posebna in ravno tako izjemno dobro obiskana prireditev je bila v Puconcih: *Poezija v oštariji*. Jožef Rituper se je pogovarjal z vašim poročevalcem o novinarskem in literarnem delu, zlasti najnovejšem romanu Predor pod Hortobágyem, pa tudi o razmerah med Slovenci v Porabju. Lani, denimo je bil gost večera pisatelj Francek Mukič. Učenke in učenci osnovnih šol, dijaki in tudi starejši avtorji, ki so sodelovali na literarnem razpisu Zveze kulturnih in turističnih društev puconske občine pa so brali izbrana dela, predvsem v narečju napisane pesmi. Med njimi je bila tudi sodelavka *Porabja* Marta Sever.

Ernest Ružič

Kolesarska pot kot spomin na ločenost

Kar je ločevalo, lahko povezuje – lahko pogosto slišimo v povezavi s sodobnimi evropskimi projekti. V zavest prebivalcev stare celine se je prav gotovo vtisnila nekdanja strogo zastražena mejna črta, poznana pod imenom »železna zavesa«, ki pa je razgibala domišljijo podpornikov trajnostnega turizma. Na trasi nekdanje mejne linije naj bi potekala »Kolesarska pot ob železni zavesi – Iron Curtain Trail«. »Začenja se na severu, ob rusko-norveški meji, poteka po zahodni meji nekdanjih držav članic Varšavskega pakta, konča pa se nekje na obali Črnega morja na turško-bolgarski meji. Dotika se 20 držav in je dolga 9000 km. 14 od teh držav je že v Evropski uniji« - je povedal evropski poslanec Michael Cramer, največji zagovornik poti ob železni zavesi na tiskovni konferenci v Sombotelu, ki so jo priredili ob začetni konferenci projekta »Trajnostna mobilnost ob najnovejši poti EuroVelo, po Kolesarski poti ob železni zavesi«.

V projektu, ki ga podpira unijski Transnacionalni program Jugovzhodne Evrope, sodeluje 15 partnerskih organizacij s Slovaške, Avstrije, Madžarske, Slovenije, Hrvaške, Srbije, Romunije, Bolgarije, Makedonije in Grčije. Njihov skupni cilj je povezovanje evropskih kolesarskih omrežij, tudi s sredstvi javnega prevoza, ter popularizacija kolesarjenja kot trajnostnega načina potovanja. Kot vodilni partner poskuša Zahodnopanonska družba za prostorski in gospodarski razvoj d.o.o. pospeševati sodelovanje treh madžarskih županij v regiji pri kolesarskem projektu. Evropska unija je programu dodelila 1,4 milijona evrov podpore, dejavnosti se iz-

vajajo do tretjega četrletja 2014.

»V mnogih državah pot še ni določena, se ne ve, kje bo peljala. To so torej prvi

ljudje, to so ljudje, ki želijo druge vrste turizma, so intelektualci. Kolesarji se izogibajo večjih krajev, večjih hotelov, hočejo vi-

Pot po liniji, ki je razdvojila Evropo

koraki, da definiramo traso, da določimo, kje je še potrebna signalizacija. Želimo, da bi bila pot uspešna evropska kolesarska pot, da bi jo prevozile širše množice. Partnerji projekta bodo poskusili prepričati funkcionarje v svojih državah o tem, da se spleča vlagati v program, izgradnja kolesarskih stez namreč stane. Trasa pa bo bogato povrnila vložen trud in sredstva« - je povedal direktor za omrežje EuroVelo pri Evropskem združenju kolesarjev Ádám Bodor in dodal, da povprečni kolesarski turist potroši na eni poti cca. 353 evrov.

»To je 60 evrov na dan za prenočišče in hrano« - je dodal predstavnik slovenskega partnerja Regionalne razvojne agencije Mura Romeo Varga in nadaljeval: »Kolesarji niso siromašni

deti podeželje, priti v stik z domačini, s kmečkim prebivalstvom. Za njih so najprimernejši kmečki turizmi, izletniške kmetije.« Vsi sodelujoči pričakujejo, da se bodo ob poti pojavili novi ponudniki, denimo z gostišči ali skromnimi kolesarskimi hostli, kar lahko ugodno vpliva na razvoj - po navadi revnejših - obmejnih območij.

»Odsek poti ob slovensko-madžarski meji je razmeroma kratek, le 40 km. Začenjal bi se nekje pri Andovcih ali Verici in bi potekal preko Šalovcev, Prosenjakovcev in Lendave do Pinc, kjer naj bi se vrnil na Madžarsko« - je Romeo Varga orisal potek slovenskega dela poti, ki naj bi vključeval tudi številne vrhunske znamenitosti. »Z izgradnjo kolesarskih stez pa ne bi pretiraval. Če so ceste neobremenjene in se kolesar počuti varnega na kakovostnem cestišču, ne bi priporočal gradnje steze, saj s tem jemljemo prostor cesti. Kjer pa sta slabše cestišče in povečan promet, bomo storili vse, da se kolesarska pot izgradi« - je dodal prekmurski strokovnjak.

Pobuda partnerjev vsekakor meri tudi na to, da bi kolesarski izletniki ob svoji telesni svežini prispevali tudi k svojemu vedenju o prekollesarjenih pokrajinah. Ob gospodarskem razvoju lahko projekt pripomore tudi k spremembi načina razmišljanja. Na Nizozemskem se peljejo ljudje s kolesi tudi 20 km do službe, v evropskem merilu pa narašča kolesarjenje letno za 20 odstotkov. Zato ni slučajno, da podobne projekte za trajnostni razvoj podpira tudi Evropska unija.

-dm-

... DO MADŽARSKE

Nova naložba Opla v Monoštru

Namestnik predsednika Opla Joachim Koschnicke je 12. februarja seznanil madžarsko javnost, da Opel pripravlja novo naložbo v Monoštru. Za 1600 m² bo povečal prostore za proizvodnjo, kjer bo zaposlil 100 novih delavcev. Naložba bo stala 130 milijonov evrov.

Premier Viktor Orbán je na skupni tiskovni konferenci izpostavil, da je Opel najavil novo naložbo komaj pol leta po tem, ko je predal novo tovarno motorjev v Monoštru, kar kaže na to, da vodstvo Opla zaupa madžarskemu gospodarstvu. Omenil je tudi, da je potrebno posodobiti prometno infrastrukturo Monoštra, zato je vlada naslednji dan razpravljala o širitvi in obnovi magistralk št. 8 in 86.

Mladi ne berejo knjig

28 odstotkov mladih sploh ne bere knjig, je pokazala raziskava agencije Ipsos, ki jo je opravila med mladimi od 15 do 25 let. Le 7 odstotkov je odgovorilo, da bere vsak dan, 16 odstotkov vzame knjigo v roke tedensko enkrat, 14 odstotkov mesečno enkrat, 35 odstotkov še redkeje. 55 odstotkov se sklicuje na pomanjkanje časa, 45 odstotkov jih priznava, da jih branje sploh ne zanima, 32 odstotkov navede kot izgovor, da jih branje ne zaposli v zadostni meri in kar 31 odstotkov se sklicuje tudi na to, da so knjige predrage. Tudi branje e-knjig se počasi širi med mladimi, le 2 odstotka mladih poseduje kakšno elektronsko knjigo.

Novi državni sekretar

Dosedanja državna sekretarka za šolstvo pri Ministrstvu za človeške vire Rózsa Hoffman bo v prihodnje odgovorna le za osnovno in srednješolsko izobraževanje (javna vzgoja). Minister Zoltán Balogh je za državnega sekretarja za visoko šolstvo imenoval bivšega rektorja Univerze Eötvös Istvána Klinghammerja.

Zveza Slovencev na Madžarskem
Novice
Programi, prireditve

Zveza Slovencev na Madžarskem
Magyarországi Szlovének Szövetsége

Zveza Slovencev na Madžarskem

Gardonyijeva 1
9970 Monošter/Szentgotthárd
Telefon: 00 36 94 380 208
00 36 94 552 596
E-pošta: info@zveza.hu

zveza.hu

Zadovolni smo bili s tistim, ka smo meli

Števana Pintera, šteri zdaj že v Varaša živejo, ovak so z Gorejnjoga Senika, sem nejdavnik spozno na ednoj prireditvi. Nega dosta taši Slovincov, dapa oni so med tejmi bili, štere sem rejsan nej pozno. Leko, ka že dosta lejt v Varaši živejo, dapa tau se sploy ne sliši, gda tak žmano začnejo slovenski gučati. Kak so oni meni povedali, materni gezik samo tisti leko pozabi, šteri pozabiti šké, pa ranč tak rojstno ves tō. Istino, ka Pišta so rojstno ižo odali, dapa edno menšo so gorzozidali, aj leko nazaj domau odijo. Ka nijj tak fejest vleče nazaj, kakšni žitek so meli, od tau-ga sva se pogučavala v delavnici, gda so ranč eden stolec redli.

- Pišta, kak so vas doma na Seniki po iži zvali?

»Nas so doma tak zvali, ka Markini, dapa kak ge vejim, moji stari starci so iz Győra bili. Zato je moje ménje vogrsko ime, Pinterov je po Vogrskom sploy dosta, dapa med Slovenci nega. Oča je vejn štiri ali pet lejt star biu, gda je moj dejdek mrau. Tak je ešče mali biu, ka se je nej vōvido iz zemle, gda je že za plūgom stau pa orau. Ka bi leko delo, nej bilau drugoga, mati je bila pa tri dekle. On je biu sam pojep pa delo vse njega čakalo, tak ka moj oča se je dosta mantrau.

Ge sem tō tak biu, kesnau sem se naraudo pa stariške so že starejši bili pa betežni. Dvej sestre so starejše bile, ge sem ešče mali biu, gda so že one kraj od daumi odišle. Gda sem že delat odo pa sem domau prišo, te sem doma ešče tadale mogo delati, zato ka drugoga nej bilau. Tistoga ipa nej bilau mašinov, vse smo z rokav delali pa ešče elektrike nej bilau. Šestdesetprvoga leta, gda sem že vō iz šaule prišo, te je najprvin posvejt posvejto pri nas doma.«

- Kak ste se včili, gda je kmica bilau?

»Na patroli smo meli posvejt, pa te tak smo si svejtili, dapa nej sem se dosta včiu. Gda sem ge domau iz zbiralnice mlejka prišo, te sem že sneni biu, pa sem nej emo volau se včiti, največkrat sem zaspo pri knjigi. Te je nej tak bilau, kak zdaj, ka mlajši domau pridejo pa se včijo, te si najprvin delo tanapravo, pa samo po tistim že večer si vcuj stano se včiti.«

- Velko gazdijo ste meli doma?

»Nej je velka bila, tak nikak deset plūgov zemlé smo meli. Dapa prvin kak stari oča je ešče vekši grūnt delo, zato ka potistim se je na štiri tala razdelilo, gda so se mlajši nej mogli zglijati. Stari ram je tak velki biu, ka spodkar je ešče edna krčma bila.«

- Gda ste z osnovno šaulov zgotauvili, te ste se tadale včili?

»Nej, zato ka moji stariške so od tauga nej steli čüti. Kak bi leko kraj od dauma üšo, sto de te delo, so vsigdar pravli. Tistoga reda iz našoga razreda so se samo dve dekle tadale včile v Varaši v gimnaziji, drugi smo vsi doma ostali na gazdiji. Samo sledkar za več lejt so pa skur vsi kraj od dauma odišli. Ge sem biu tisti, šteri sem dugo austo pa Marčinko, šteri je ešče gnesden doma na Janezovom brejgi. On je tisti, šteri, gda dem grbanje brat, mi je vsigdar vōpobere.«

- Vi radi odite nazaj domau na Janezov brejg?

»Ge preveč rad odim domau, ta gde sem gorraso, ta gde je moja mladost bila, ešče zdaj vse vejim, gde ka je bilau. Leko ka smo srmaško živeli, dapa bola veselo je bilau, kak je tau zdaj gnesden. Ge sem nika nej emo, ešče eden biciklin nej, te mi ga je oča küpo, gda sem že delat odo. Dapa mi smo na tau nej brodili, veselili smo se eden drugomi, gda smo se srečali po pauti ali v krčmej. Te je nej bilau, pa smo ranč nej brodili na tau, kak dobro bi bilau, če bi meli tisto ali tau. Zadovolni smo bili s tistim, ka smo meli, nej smo znali, ka dosta vse nej-mamo, ka že drugi majo, zato ka nej biu radiona ali televizije, gde bi tau vse leko zvedli.«

- Kak tau, ka ste vi tak radi doma na Seniki bili pa ste itak v Varaš prišli?

»Tau sem ge že tam vido, ka dosta prilike tam nejmaš, tam je bila granica, tam je bila sol-dačija. Tak smo bili tam, kak

če bi nutzaprejt, nutzagrajeni bili kak mara, ge pa tašo sploy fejest ne maram. Te je že videti bilau, ka se mladi začnejo seliti od tistec v Varaš pa inan, gde je

Števan Pinter

dosta lekejšo bilau življenje, pa tak sem te ge tō v Varaš prišo. Večkrat mi napamet prišlo, ka bi ge zdaj tam sam delo, če bi tam doma austo, tam že ranč negajo Slovence. Vse je vküpzaraškeno, nika nej obredjeno, tak ka tam bi zdaj že nej mogo živeti.«

- Gda ste vi v Varaš prišli?

V svoji tišlarski delavnici

»Ge sem te tak osto, ka mati mi je decembra mrla, za edno leto pa oča tō mrau, tau je bilau sedemdesetprvoga. Tisto edno leto, gda je oča sam biu, je težko leto bilau. Včasi sem ge küjo po nedelaj, tetica so tam bili nejdaleč kraj, med kednom so oni tō dosta prejkodli k njemi. Njej je mauš mrau, tak ka te sta tak pomalek eden drugoga tatrauštala. Ge sem tō vsigdar kaj prineso, gda sem domau prišo iz službe, kifline, krūj pa tašo, aj majo. V

tistoj žalosti, ka je mati mrla, pa ka je sam biu, on je za edno leto tō za njauv üšo. Te drugo leto kak so oča mrla, sem se ge z ženof spozno pa sva se oženila.

Njena sestra pa brat sta že mela tū v Varaši ram, pa te müva sva tū sé prišla, nejsva čakala, ka na stare dneva bi brezi vsega ostala. Tak sva te od tašče dobila tau zemlau, gde sva gorzozidala ižo. Tak ka zdaj dva rama sta tū na tej parceli, naš pa od žene setrin.«

- Dekle so se že tū narodile v Varaši?

»Nej, edna se je ešče na Gorejnjom Seniki narodila sedemdesettretjoga leta, pa zato smo tak fejest partiskavali, aj sedemdesetšestoga leta leko sé pridemo, ka je v vrtec mogla že titi, žena pa delat. Raur smo petdvajstoga novembra zidali, gda je že zmrzavalo, znautra so ešče nej bile dvera, pa tak smo se nutspakivali. Nejsmo zandoleli, zato ka sila bila, pa penez je tō sir malo bilau. Gde smo leko, tam smo šparali, lejs smo meli, tau nej trbelo küpti, pa tišlarsko delo sem tō vse sam napravo. Menša hčerka se je že tū naraudila, gda je že vse kreda bilau, sedemdeset-ausmoga leta.«

- Gda ste se tišlarsko maštarijo vōnavčili?

»Ge sem se najprvin sam od sebe navčo tisto, ka sem za delo emo tam v fabriki, vido sem drugi kak delajo, pa te sem ge tō probo tisto tak delati. Sledkar gda sem poklicni izpit (szakmunkás vizsga) delo, te mi je najprvin ešče v šaulo trbelo odti. Tri lejta bi bilau tau, dapa ge sem v ednom leti napravo, pa sem že leko üšo na izpit. Tak sem te reden tišlar grato.«

- Kak dugo ste delali pri firmi FAÁRU?

»Cejlak do penzije, do dvejeze-ropetoga leta.«

- Vidim, ka mate tašo malo tišlarsko delavnico, delate ešče kaj doma?

»Ka trbej, tisto napravim, dosta nej, dapa človek brezi dela tō ne more biti.«

- Radi delate tišlarsko delo?

»Vcuj sem se vzejo, ka bi drugo delo. Če bi tau nej, te bi nika drugo mogo najdti zasé. Mena je lejs vsigdar najbola bliže biu, pa oča je tō vsigdar z lesaum delo. Dosta škiri mam ešče od njega, dapa s tistimi več ne delam, bola

je samo tak vō mam sklajeno.«

- Prajli ste, ka dostakrat odite nazaj domau na Janezov brejg, stoji ešče vaša rojstna iža?

»Ešče stoji, samo je že odana, istino, zdaj mi je že žau, zato ka nika ne delajo z njauv, bola je tak tazanjana. Te sem si tak mislo, ka če že tavō dem, te nika moram tam meti. Zato sem pa edno tašo malo laseno kučo iz ck plošč napravo sebi na ogradi, če sem vanej, te aj mam, kama se nut-potegnem. Tau je nej velko, tak petkrat pet mejterov, dapa itak maš strejo više glave. Vodau pa elektriko sem dau nutpotegniti, pa ograjo sem napravo, zato ka brezi tauga divjačina sadovnjak vse na nikoj deje. Vsakši mejsec gnauk gvüšno ka tavō dem, kositi, kauli rama vret djamati, škropiti, če drugo nega, te pa samo tak malo kauli poglednem.«

- Tam na Janezovom brejgi je eden križ, steri se tak zove ka Markin, tauga so vaši starci postavili?

»Tauga so starci postavili, dapa zaka so ga postavili, tau ne vejim, niše informacije nejman od tauga. Dapa tau gvüšno, ka je že sploy stari. Tak me je sram bilau, gda si gnauk piso v novinaj Porabje od tauga križa.«

- Zaka?

»Zato, ka si tau piso, ka je že fejest nagnjeni na kostanj, pa ka se pomalek vōbrné. Že sem prvin v plani emo, dapa te sem se odlaučo, ka ga obnovim. Korpus je eden umetnik odpelo, šteri ga je obnovo, pa je on pravo, ka so te križ kauli leta 1850 postavili. Tau se vidi na stili kak so korpus iz lesa vōnaprajli. Ge sem pa križno drejvo napravo s marijinoga bora, šteri, tak mislim, stau lejt gvüšno ka de stau, če nej več. Zdaj že stoji obnovljeni križ, tak ka en čas zdaj nemo meli brigo nanga, pa s tejm se je moja želja tō spunila.«

- Markin križ, šteroga ste zdaj obnovili, tak mislim, je za vas nej samo eden križ, liki več od tauga. Tau je skur kak eden spomenik za vas, za vašo družino.

»Tau sem ge tō tak mislo. Za stau lejt, če se tū nekaj stavi pred križom, aj ma na misli pride, ka so tū živeli pa se mantrali Markini gnauksvejta.«

Karči Holec

STARI AUTO TAM ZA BAUTO

Za bauto že lejta pa lejta stogi eden stari auto. Niške ne vej, sto ga je tam njau. Ranč tak niške ne vej, kak dugo je že tam gé. Eni pravijo, ka tresti lejt, drugi, ka dosta duže. Pa tou tó niške ne vej, kakši auto je tou. Vsikši samo vej, ka je tou gé eden stari auto. Té stari auto pa eške kak dobro vej, kak je z njim gé.

Počivanje

Té naš auto tam za bauto je prvoga svojga verta doubu. Luigi ali po naše Lujzek ga je trno rad emo. Tak rad, ka se je oprvin z njim pelo, po tejm pa bole menje kak pa ja. Ja, naš Luigi, Lujzek je nej škeu, aj njegvi lübi auto preveč dela. Je škeu, aj njegvi auto kak najbolje dugo ostane takši, kakši je gé. Zatoga volo je v službo z busom ojdó pa po tejm pejški. V svojoj službi je ranč takše autone vküper delo, kak je njegvi gé. Pa tou trbej tó prajti, ka se je s tejm autonami zgučavo.

»Nikši stra nej trbej meti. Nika se ne nevoulivajte,« njim je pripovejdo. »Vaš brat auto je gé v dobri rokaj. Ge trno skrb nanga mam, samo aj se preveč ne mantra, samo aj mi dugo ostane takšen lejpi, kak je gé.«

Dobro, tou je nej najbolje na glas gučo. Tou si je bole brodo, kak pa gučo. Vej bi ga pa steri leko za nouroga emo. Depa, dun je steroga včási malo duže gledó pa njemi klumo. Tou je tak vövidlo, kak bi ga gledó, če je na njemi vse tak, kak mora biti. Po službi je doma avto vsigdar vužgo. Tak eno tri minute je poslušó, kak njemi motor deje. Tou je znouva bilou, kak bi se zgučavo. Na, auto je njemi pripovejdo. Njegvi motor je gučo, ka je zdrav gé, ka ranč tak deje kak oprvin. Tak je Luigi, Lujzek tadale srečen ostano.

Depa, nika na toum svejti ne trpi na veke. Tak je na tou njegvo srečo senca spadnola. Tou pa zavolo njegvi pajdašov, poznancov. Rejsan

so ga čudno gledali. So ga gledali pa njemi gučali:

»Vej pa Lujzek, kakšno delo je tou. Autoni so na toun svejti, ka se z njimi koulakvrat pelamo. Se vozimo z njim es pa ta. Ti pa nej! Ti ga doma maš, kak bi si kakšen kejp gor na stenou djau. Tou je dun velka škoda, ka ti auto tak ta stogi.«

Luigi, Lujzek bi njim kaj od toga tapovedo, depa, neje gvüšen biu, ka bi ga najbolje razmeli. Pa bole ga je doma emo, bole so njemi gučali, ka je auto za poštijó valaun. Tak dugo, tak dugo je tou šlau, ka ji je ednoga dneva dun naklo v auto pa so se pelali. Prva pa so velke nevoule bile.

»Pazko mej! Zamazane cipele maš. Spucaj si je pa po tejm nut stoupi! Ej, vej mi pa kaj poškrabaš! Naraj si not sej, ka se ka ne spotere!«

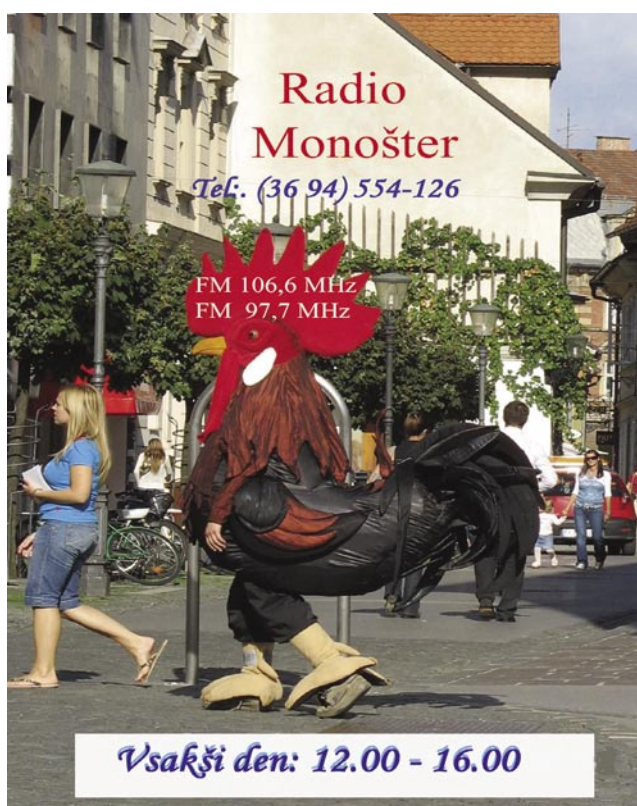
Vse takšo njim je gučo, prva so z mesta šli. Po tejm ji je na meri njau. Depa, njegvi auto je nej sam na poštijó biu. Zatoga volo je zdaj druge autone, njive šofere na red gemau.

»Vej pa pasko mej! Auto mi poškrabaš! Nej tak brž, ka se leko kaj zgodi! Vaaaauj, ka té dela, vej pa nut v mene vdari!«

Nejsó napravili pet kilometrov, Luigi, Lujzek je na vsikši stou mejterov nouvo nevoló emo. Tam malo za petim kilometrom pa je dež začno titi. Tak nagnouk se je prouti doumi obrno. Pitali so ga, zakoga volo nedejo tadale.

»Vej pa moker de. Tou pa je za auto dun nej dobro gé!« Ja, takšno skrb je emo Luigi, Lujzek za té auto. Za té auto, ka je tam zar za bauto vse bole rdjavi gé.

Miki Roš

Pust na števanovski šoli

Na pustni torek, 12. februarja, je bilo veselo in razigrano tudi na števanovski šoli. Otroci so se našemili v različne maske. Pustna prireditev šole je potekala popoldne ob 13. uri v kulturnem domu. Program se je začel z nastopom najmlajših učencev, ki so recitali pesmi, peli in plesali in s tem razveselili svoje starše in zainteresirano občinstvo. Vsi so bili izredno dobre volje.

Višji razredi so poleg pesmi in plesa predstavili tudi prizore iz šolskega vsakdana. V teh šaljivih prizorih niso prizanesli niti svojim učiteljem, ki pa na srečo razumejo šalo.

Manjši in starejši učenci so skupaj plesali na trenutno zelo popularno uspešnico Gangnam Style. Po koncu programa so otroci ponudili občinstvu pustne krofe. Nato je potekalo tekmovanje pustnih mask, ko so se vsi našemljeni otroci predstavili občinstvu.

stvu. Komisija, ki so jo sestavljali učitelji in starši, je izbrala in nagradila najizvirnejše maske.

Tako je minil najbolj lušten dan leta v prijetnem vzdušju kot mešanica glasbe, plesov in dobre volje.

NVN

